

10

El "Butlletí" de la Societat Castellonenca de Cultura (1920-1936)

Portada del primer número del *Boletín* de la Societat Castellonenca de Cultura. Castelló, 1920

L'any 1920 la ciutat de Castelló de la Plana tenia 34.457 habitants, la majoria d'ells dedicats a activitats relacionades amb l'agricultura. Enmig d'un ambient eminentment provincià i hortolà, el dia 15 de maig de 1920 va tindre lloc la reunió constitutiva de la Societat Castellonenca de Cultura, els estatuts de la qual havien estat presentats en el Govern Civil el 19 de desembre de 1919. Els assistents hi foren: Salvador Guinot Vilar, qui va ocupar la Presidència, Ricardo Carreras Balado, Juan Carbó Domènech, Lluís Revest Corzo i Àngel Sánchez Gozalbo. Destacaven, per la seua joventut, estos dos últims, que tenien 28 i 26 anys respectivament.

La constitució com a *societat* s'emparava en una figura jurídica àmplia que permetia sortejar qualsevol connotació que implicara l'activisme social, tant polític com religiós. De caràcter civil, sense ànim de lucre i amb uns patrocinadors que eren els *socis-subscriptors* als quals no se'ls exigia més condició que la de pagar la quota corresponent.

Entre els objectius que es pretenien desenvolupar es trobava la creació d'una biblioteca; i, en sintonia amb el moment, una altra de les activitats que es tenia previst realitzar era la de les excursions. Però l'interès principal se centrava en l'edició d'una publicació periòdica que era considerada com «el primero de nuestros proyectos, no sólo por las razones que a todos se ofrecen, sino muy especialmente porque la suscripción al mismo es lo que da la consideración de socio».

En un solt que va precedir el primer número, titulat *Suplemento Programa*, s'explicava que «vencidos los obstáculos con los que hemos tropezado hasta hoy, por la huelga de tipógrafos y la escasez y encarecimiento del papel, comenzaremos la publicación el presente mes de mayo». Era la primavera de l'any 1920.

A la revista se li va donar un títol tan concís com el de *Butlletí*, escrit en un cos de lletra més gran que el de la resta en què, quasi com un subtítol, es llegia: *de la Sociedad Castellonense de Cultura*. Este títol, imprés sobre un format octau i amb un segell que reproduïa l'antic escut de Castelló vorejat de la llegenda «*festina lente*», creació de Ricardo Carreras, van ser els elements que van conformar la coberta de la revista.

En parlar d'esta publicació se sol fer referència a altres editades amb anterioritat, com van ser *Revista de Castellón*, *Ayer y Hoy* i *Arte y Letras*, sorgides dins del moviment general, existent llavors, d'atenció cap a les coses particulars i pròpies, del qual Castelló també va participar i al qual es va sumar, en els anys vint, la Societat Castellonenca de Cultura. Però, a diferència d'aquelles, el nou projecte editorial apareixia referendat per una societat, legalment constituïda, de la qual el *Butlletí* era, al mateix temps, la seua carta de presentació i el seu punt de connexió amb l'exterior. Com a «vocero de la empresa y su proyección tentacular en tierras nacionales y extranjerias» el va definir en 1929 Àngel Sánchez Gozalbo.

Com ja s'ha dit, el primer número va aparèixer, per fi, al mes de maig. En acabar l'any s'havia format un volum de 256 pàgines que, amb un ampli contingut temàtic, marcava ja l'orientació del que al llarg del temps seria la revista.

Igualment, van quedar establides llavors diverses seccions fixes, una de les quals va ser *Notas bibliográficas*. Les obres ressenyades ací constituïxen una mostra de la vitalitat de la Societat i del seu contacte amb el món culte i acadèmic de fora. Les primeres que van aparèixer van ser de Lluís Revest i Salvador Guinot. Este últim es va estrenar en la secció amb un text que, més que una ressenya, era l'anunci d'altres que vindrien a continuació, perquè s'hi donava la benvinguda a l'Editorial Valenciana, S.A. Manifestava la seua complaença pel nou projecte «encara que no estimém com a boníssimes les normes de l'Institut d'Estudis Catalans adoptades per dita empresa editorial, no pot haver ningú que desconega la válua gran d'un semblant instrument de cultura per a l'avenç del conreu de les lletres valencianes...». Estes paraules posaven de manifest una inquietud que, dotze anys després, es va resoldre amb l'acord de desembre de 1932 sobre la unificació ortogràfica de la nostra llengua, i que va ser publicat a les pàgines del *Butlletí* uns mesos mes tard.

Una altra secció va ser la denominada *Folk-lore*, iniciada a partir del número dos. Pretenia recollir qualsevol classe de parèmies, llegendes, contes, etc. del «mapa lingüístico del antiguo reino de Valencia». A este fi es va oferir un qüestionari al qual calia ajustar-se ja que, com s'indicava en l'exposició de motius, «un alto espíritu científico ha de presidir todas las pesquisas, rebuscas y averiguaciones».

En el mateix fascicle es va presentar la *Sección de documentos*. La finalitat era la de contribuir a la preservació del patrimoni documental per mitjà de la publicació de documents, i es va començar amb la *Collecció de cartes-pobles*.

Tres seccions que van perdurar al llarg del temps i que sintetitzen, en gran manera, una línia de treball: preocupació i interès pel patrimoni en totes les seues manifestacions i absència d'aïllament, tot això dut a terme des del rigor i no des de la mera curiositat. Per a desenvolupar en la pràctica el projecte es comptava amb tres puntals forts, com eren els dos membres més jòvens de la Societat, Àngel Sánchez i Lluís Revest, més el director de la revista. L'expansió de la publicació es va veure materialment reflectida en l'hemeroteca i la biblioteca que la Societat Castellonenca de Cultura va començar a formar, gràcies a l'intercanvi del *Butlletí* amb altres revistes.

També va servir per a recuperar gent de Castelló que, per diferents motius, es trobaven fora i que van trobar en la revista un punt d'interès amb el seu lloc d'origen i un vehicle per a compartir i expressar les inquietuds. En la tasca d'atraure col·laboradors, va ser determinant l'activitat exercida pel qui

llavors era el director, Ricardo Carreras Balado. En complir-se en 1929 els deu anys de vida del *Butlletí*, el nombre de firmes era extens i traspassava les fronteres, amb col·laboradors com Ezio Levi o Ricardo Filangieri di Càndida.

Així mateix, el rigor científic de moltes de les col·laboracions va fer possible que la publicació tinguera ressò més enllà de l'àmbit estrictament comarcal. Un àmbit que, d'altra banda, els responsables tenien clar que no s'havia de limitar. En 1920, en una carta de Lluís Revest dirigida a Manuel Betí, davant dels dubtes d'este sobre si seria adequat publicar la carta de població de Cilla, per no trobar-se este lloc en la província de Castelló, Revest li escrivia que «me parece bien, porque si no hemos de reducirnos al papel de meros coleccionistas de documentos, una de las miras que debemos tener es ilustrar el Derecho valenciano. No se preocupe de provincias, pues supongo que compartiré V. conmigo la opinión de que esos tizeretazos administrativos no pueden romper la unidad de nuestro Reino».

La primera època es va interrompre amb la Guerra Civil de 1936. En 1943 es va reiniciar la publicació que, des de llavors i amb periodicitat trimestral, ha continuat ininterrompudament fins hui.

Actualment, Castelló de la Plana té 172.110 habitants, dels quals només un sector reduït es dedica a l'agricultura, i la ciutat compta amb una universitat. Mentrestant, el *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura* ha arribat al número LXXXII. Més de huitanta anys de vida editorial han fet del *Butlletí* no sols una font de consulta i informació pel contingut, sinó també un objecte d'estudi per si mateix.

E. S. A.

Bibliografia

- COLÓN DOMÉNECH, Germà, «Les normes de Castelló», *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura*, t. LXVIII (1992), pp. 173-175.
- RAMOS, Joan Rafael, «El paper de la "Sociedad Castellonense de Cultura" en la divulgació de la llengua catalana (1919-1936)», *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura*, t. LXVI (1990), pp. 91-98.
- SÁNCHEZ ADELL, José, «La Societat Castellonenca de Cultura: más de medio siglo de actividad editorial» en *El Llibre castellonenc: exposició bibliogràfica*, Castelló de la Plana, 1984, pp. 16-17.
- SÁNCHEZ GOZALBO, Àngel, «Dos excursiones, unas cartas y un historiador del Maestrazgo (Recordando a mosén Betí)», *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura*, t. LII (1976), pp. 290-312.
- «Una crónica novecentista: En el primer decenio», *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura*, t. X (1929), pp. 54-68.